

हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिका आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नीति तथा कार्यक्रम

हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिकाको
मिति २०८०/६/२९ गते बाहौं नगर
सभाबाट स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रम र
बजेट, २०८० पाना थान १४ (चौध)

प्रमाणित गर्दछु ।

बिरिन्द्र माझी
रेण्ड्र माझी
नगर प्रमुख

हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
हनुमाननगर, ससरी
मधेश प्रदेश, नेपाल

बाही नगरसभामा प्रस्तुत आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट बत्तव्य

यस बाही नगरसभाका सभाध्यक्ष तथा नगरप्रमुख ज्यू

बडा अध्यक्ष ज्यूहरू एवं नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

लगायत सबैमा म व्यक्तिगत र नगरपालिका परिवारको तर्फबाट हार्दिक स्वागत गर्दछु । साथै देशमा सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना गर्न तथा जनतालाई सार्वभौम अधिकार सम्पन्न बनाउने महान अभियानमा सहादत प्राप्त गर्नु भएका सम्पूर्ण ज्ञात, अज्ञात शहीदहरू प्रति हार्दिक भावपूर्ण श्रद्धाङ्गली अर्पण गर्दछु ।

नेपालको संविधानले सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह हुने गरी तीन तहको हुने र राज्य शक्तिको प्रयोग तिनै तहले संविधान र कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था गरेको छ । सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहले वित्तीय सङ्घीयता अनुरूप आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानुन निर्माण गर्ने, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना बनाउने, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

नेपाल सरकारको २०७३ फागुन २७ को निर्णयानुसार साविक हनुमाननगर योगिनीमाई नगरपालिका, रमपुरा मल्हनिया गा.वि.स, भारदह गा.वि.स, पोर्ताहा गा.वि.स र मधवापुर गा.वि.स समावेश गरी हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिका घोषणा भई विकासपथमा लम्किरहेको यस हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिकाका विविध समस्या, चुनौति र अवसरहरू छन भन्ने कुरा हामीमा विदैतै छ । यसका वावजुद पनि यस नगरपालिका क्षेत्रको विकास कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने तर्फ निर्वाचित सभा प्रतिबद्धताका साथ लागि पर्ने विश्वास लिदै दोश्रो स्थानीय तहको निर्वाचनबाट निर्वाचित हामी जनप्रतिनिधिहरू जनताका आकाँक्षा, चाहना र भावनालाई सम्बोधन गर्ने दृढ संकल्पका साथ यस बाही नगरसभामा आ.व. २०८०/८१ का लागि वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट समेत यस सम्मानित सभा समक्ष राख्न पाउँदा म आफु र यस नगर सभालाई गैरवान्वित ठानेको छु । यस अवसरमा हाम्रो कदमलाई महयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण नगरबासीहरू, निर्वाचित पदाधिकारीहरू, राजनैतिक दलका पदाधिकारीहरू, विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, नागरिक समाजका अभियन्ताहरू, शिक्षक, पत्रकार, साहित्यकार बुद्धिजिवी र समाजसेवीहरू प्रति आभार व्यक्त गर्दछु ।

आदरणीय सभाध्यक्ष ज्यू तथा नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

हाम्रा चाहना र आवश्यकताहरू असिमित तर्र स्रोत र साधनहरू सिमित छन । उपलब्ध सिमित स्रोत र साधनबाट समग्र नगरको सम्पूर्ण नागरिकहरूको चाहना र विकासलाई सम्बोधन गर्न आफैमा चुनौतिपूर्ण छ । त्यसैले सिमित स्रोत र साधनलाई प्राथमिकताका साथ परिचालन गरी अधिकतम जनसहभागिता, सहकार्य तथा साझेदारीमा विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने हाम्रो आवश्यकता र वाध्यता हो । यस तर्फ सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरूको सहयोग र सहकार्यको आशा लिएको छु ।

निर्वाचित
सभाध्यक्ष

विरेन्द्र गायत्री
नगर प्रमुख

आदरणीय सभाध्यक्ष ज्यू तथा नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म यस नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा योजना तर्जुमाको लागि अबलम्बन गरिएका पद्धति तथा लिइएका आधारहरूको बारेमा व्याख्या गर्न चाहन्छु । जसमा,

१. नेपालको संविधान, २०७२ ले परिलक्षित गरेका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने भनि संविधानले परिभाषित गरेका अधिकारका क्षेत्रहरू ।
२. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र नेपाल सरकारबाट समय समयमा जारी भएका आदेश तथा निर्देशनहरू ।
३. दिगो विकासका लक्ष्य तथा पन्थ्रौ राष्ट्रिय योजनाको आधार पत्र तथा सङ्घीय बजेटले निर्धारण गरेका प्रमुख क्षेत्रहरू
४. वडा स्तरीय योजना तर्जुमा भेला तथा वडा समितिको सिफारिस, विषयगत समिति र योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम समितिबाट सिफारिस भइ आएका योजनाहरू ।
५. राजश्व परामर्श समिति तथा श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समितिका निर्णयहरू ।
६. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिका निर्णयहरू ।
७. विकासका समसामयिक मुद्दाहरू जस्तै सामाजिक सुरक्षा, दिगो विकास, जलवायु परिवर्तन, विपद व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैड्डिक शासकीकरण तथा समावेशी विकास, बालमैत्री र वातावरण मैत्री स्थानीय शासन, आधारभूत स्वास्थ्य, पूर्ण साक्षरता, पूर्ण सरसफाई, खोप र पूर्वाधार विकास लगायतका अन्तर सम्बन्धीत विषयहरूलाई लिइएको छ ।

दीर्घकालिन सोच (Vision):

"शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार: समृद्ध नगरको आधार" भन्ने नारालाई आत्मसात गरी नगरमा शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पूर्वाधार र पर्यटनको विकास गरी सुन्दर र समृद्ध नगरपालिका निर्माण गर्ने दीर्घकालीन सोच रहेको छ ।

लक्ष्य (Goal):

हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिकालाई शैक्षिक गन्तव्यको रूपमा विकास गर्दै कृषिमा आधुनिकीकरण, स्वास्थ्यमा विकास गर्ने, पर्यटन विकास एवम् साना घरेलु उद्योगलाई सबलीकरण गर्दै सुरक्षित र आर्थिक विकास र गतिशिल आर्थिक विकास केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।

उद्देश्य (Objectives):

- हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिकाको मुल उद्देश्य नगरपालिका आधारभूत आवश्यकता पुरा गर्दै सामजिक, आर्थिक र शैक्षिक क्षेत्रमा सबल र सशक्त बनाई नगरमा पुर्वाधार विकास गर्दै धार्मिक पर्यटकीय, समुन्नत र समृद्ध नगर बनाईनेछ ।
- आधुनिक कृषि उत्पादन, साना तथा घरेलु उद्योग र पशुपालनमा जोड दिई स्वरोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने

२०७३

विरेन्द्र गाउडी
नगर प्रमुख

- धार्मिक पर्यटकीय केन्द्रको रूपमा रहेको हनुमान मन्दिर र कंकालिनी मन्दिरका साथै विभिन्न पर्यटन क्षेत्रको विकास गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय पर्यटकको गन्तव्य क्षेत्र बनाउने ।
- नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य केन्द्रहरूलाई स्तरोन्नति गरी सुविधा सम्पन्न अस्पतालको रूपमा विकास गर्ने ।
- नगर भित्र सञ्चालित विद्यालयहरूमा गुणस्तरीय शिक्षाको प्रत्याभुती गर्ने ।
- पूर्ण सरसफाइ युक्त नगर निर्माण गर्ने ।
- बालमैत्री र वातावरणमैत्री नगर निर्माण गर्ने ।
- बालश्रम, वालविवाह, छुवाछुत तथा कुसंस्कार मुक्त नगर घोषण गर्ने ।
- सुशासन कायम गर्ने ।

आदरणीय सभाध्यक्ष ज्यू तथा नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

अब म यस नगरपालिकाले आगामी दिनमा विभिन्न विषयगत क्षेत्रको विकासमा अबलम्बन गर्ने नीतिका बारेमा प्रस्तुत गर्दछु ।

(क) आर्थिक विकास

१. कृषि तथा पशु

- कृषि क्षेत्रमा व्यवसायिकरण गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिबाट कृषकहरूको आयआर्जनमा वृद्धि गरिनेछ
- कृषि औजार लाइब्रेरीको समुचित व्यवस्थापन गरि परम्परागत खेती प्रणालीलाई आधुनिक खेती प्रणालीमा रूपान्तरण गरिनेछ ।
- किसानहरूलाई सिचाईको लागि विद्युतको पहुँच नपुगेको क्षेत्रमा नगरपालिकाबाट कृषि विद्युत लाइन विस्तार गरिनेछ ।
- कृषि उपज संकलन केन्द्र र हाट बजार व्यवस्थापन जस्ता कृषिसँग सम्बन्धीत पुर्वाधारहरू निर्माण, मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- कृषकहरूलाई आवश्यक पर्ने बीउ, विजन तथा मलहरू एवं कृषि सामाग्रीहरू समयमै उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको ग्रामिण क्षेत्रको ठूलो भागमा सिंचाईको उपयुक्त व्यवस्था नभएकोले सम्बन्धित निकायहरूसँगको सहकार्यमा त्यसतर्फ विशेष ध्यान दिइनेछ ।
- सामुहिक पशु पालनको माध्यमबाट जनताको आर्थिक स्थितिमा सूधार ल्याउन पशु पालनलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । साथै सम्बन्धित निकायको सहयोगमा उपयुक्त सीप र प्रविधीको विकास र विस्तार गरी पशु जन्य उत्पादनको क्षेत्रमा यस न.पा. लाई अग्रस्थानमा ल्याउन प्रयास गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय योजना आयोगको समन्वय तथा सहकार्यमा खाद्य प्रणाली रूपान्तरण कार्यक्रम संचालन गरि जनताको खाद्य उत्पादन र उपभोग पद्धतिमा परिवर्तन ल्याइनेछ ।

२०७३ अक्टोबर २०

विरेन्द्र मार्की
नगर प्रमुख

२. उद्योग तथा बाणिज्य

- मेड्पा गरिबी निवारण कार्यक्रम अन्तर्गत नगरपालिकामा गठन वा दर्ता भएका समुह, समितिहरूलाई सिप, पुंजी र प्रविधि हस्तान्तरण गरी घेरेलु उत्पादनलाई प्याकेजिङ, ब्रान्डीड्ग र बजारीकरण गर्न पहल गरिनेछ।
- लघु तथा घेरेलु उद्योगहरूको तथ्यांक संकलन गरी उद्योगहरूको प्रवद्धन र विकासमा जोड दिईनेछ।
- कृषिमा आधारित उद्योग, व्यवसाय स्थापना र संचालनमा प्रोत्साहित गर्न उद्योग दर्ता नविकरण गर्दा लाग्ने शुल्क र आयमा लाग्ने करमा छुट दिने नीति अवलम्बन गरिने छ।
- बनाना चिप्स तयारी उद्योग स्थापना तथा संचालनको लागि बजेट प्रबन्ध गर्न सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ।
- वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिका भित्र रहेका खोलानालाबाट ढुगां गिर्दी, बालुवा उत्खनन् गरी विक्री वितरण गर्न आवश्यक नीतिगत प्रवन्ध मिलाईनेछ।
- परम्परादेखि चलि आएको दलित तथा पिछडा वर्गको सिपलाई आधुनिकीकरण गरि सानार लघु उद्योग सञ्चालन गर्न सम्बन्धीत वर्ग उत्साहित भै आएमा विशेष सहयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- उद्योग विकासका लागि नगरभित्र उत्पादित वस्तु तथा सेवाको अधिकतम प्रयोग गर्दै स्थानीय सार्वजनिक निकायबाट विभिन्न समारोहमा उपहार प्रदान गर्दा नगर भित्र उत्पादित वस्तु दिने नीति लिईनेछ।

३. सहकारी

- सहकारी संस्थाको दर्ता तथा नियमन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सहकारी ऐनलाई सम्यानकुल परिमार्जन गरिने छ।
- प्रत्येक परिवारका सदस्यहरूलाई आफ्नो आय अनुसार सहकारीमा अनिवार्य बचत गर्ने बानीको विकासको लागि अभिप्रेरित गर्न विभिन्न अभियानहरू संचालन गरिने छ।
- नगरक्षेत्र भित्र रहको सम्पूर्ण सहकारी संस्थाको तथ्यांक संकलन गरी व्यवस्थित अभिलेखीकरण गरिने छ।
- सहकारी नियमन प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त बनाउदै प्रचलित कानून विपरित संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाको दर्ता खारेज गरिने छ।
- सहकारी संस्था सम्बन्धि स्थानीय नीति कानून मापदण्ड कार्यान्वयन र नियमनमा विशेष जोड दिईनेछ।
- सहकारीको माध्यमबाट स्थानीय स्रोत श्रम सीप र पूँजीको अधिकतम परिचालन गरी आर्थिक सामाजिक रूपान्तरण गरिनेछ।

४. रोजगार प्रवद्धन तथा गरिबी न्यूनिकरण

- नगरपालिका भित्र बसोवास गर्ने विपन्न तथा गरिबहरूको तथ्यांक संकलन गरी अभिलेखीकरण गरिनेछ।
- रोजगार सेवा केन्द्रको समुचित व्यवस्थापन गर्दै वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका र नगरमा रहेका वेरोजगार युवाहरूको तथ्यांक संकलन गरी सिपमुलक तालिम संचालनको व्यवस्था गरिने छ।
- श्रमको सम्मानका लागि नगर क्षेत्र भित्र रहको वेरोजगारहरूलाई "हाम्रो गाँउ हामी बनाउ" भन्ने कुरालाई आत्मसात गरी गाँउघरको विकास निर्माण कार्यमा परिचालन गर्दै रोजगारी सृजना गर्ने नीति लिईनेछ।

विरेन्द्र माझी
लगर प्रमुख

(ख) सामाजिक विकास

१. शिक्षा

- सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थी र शिक्षक अनुपात दर मिलाउन र पठनपाठन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन स्वयंसेवक शिक्षकहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- विद्यालयहरूमा छात्र छात्राहरूले डेस्क बेन्चको अभावमा पठनपाठन कार्यमा समस्या उत्पन्न हुन नदिन डेस्क बेन्चको व्यवस्थापन गर्न पहल गरिनेछ ।
- यस नगरपालिकाको मौलिक संस्कृतिक, राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक लगायतका परिवेशलाई समेटी स्थानीय भाषामा स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गरिनेछ ।
- पूर्व प्राथामिक विद्यालय लगायत अन्य सबै विद्यालयहरूको स्थापना र कक्षा वृद्धिका लागि नेपाल सरकारद्वारा तोकिएको मापदण्ड कडाइका साथ लागू गर्दै लगिनेछ ।
- विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भर्ना गर्न र विद्यालय छाड्ने दर घटाउन सामुदायिक परिचालनका माध्यमबाट जनचेतना अभिवृद्धिमा अधिक जोड दिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरूको संस्थागत विकासका लागि नेपालको नमुना सामुदायिक विद्यालयहरूको अध्ययन अवलोकन गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि आधारभूत तहको तल्लो कक्षाबाटै सुधारका लागि एस ई ई मोड्युलमै आधारभूत तहको परिक्षा संचालन गरिनेछ ।
- दर्ता भई संचालनमा रहेका सामुदायिक एवं संस्थागत विद्यालयहरूको आवश्यक मापदण्ड बनाई कक्षा स्तर वृद्धि गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका निरक्षर व्यक्तिहरूको लागत संकलन गरि आवश्यक कार्यक्रमको व्यवस्था गरि साक्षर नगर घोषणा गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयबाट एस.ई.ई परिक्षामा सबैभन्दा बढी अंक ल्याउने १/१ जना छात्र छात्रालाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिनेछ ।
- यस नगरपालिकाको इच्छा, प्रविधिमा आधारित गुणस्तरीय शिक्षा नारा सहित प्राविधिक, व्यावसायिक र सिपमुलक शिक्षालाई प्राथमिकता दिई सूचनामा आधारित सिकाइ क्रियाकलापमा जोड दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- एस ई ई तह उत्तिर्ण भई बसेका युवाहरूको सरकारी सेवामा पहुँच वृद्धि गर्न लोकसेवा आयोग तयारी कक्षा संचालनमा ल्याईनेछ ।
- युवाहरूको सर्वांगिन विकास हेतु मेरार कप खेल प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिइनेछ । र अन्य खेलकुदमा समेत प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- शैक्षिक सत्रको प्रारम्भ मै शैक्षिक क्यालेन्डरको निर्माण गरि प्रभावकारिताका साथ लागू गरिनेछ ।

(Signature)
प्रियेन्द्र मार्गी
नगर प्रमुख

२. स्वास्थ्य सेवा

- हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिकामा हाल सञ्चालनमा रहेका भारदह अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी र उप-स्वास्थ्य चौकीलाई नियमित संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ । होक स्वास्थ्य संस्थाहरुमा १२ बहिना नै सहज रूपमा औषधि उपलब्ध गराईनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक सम्मानका लागि जीवन यापनमा सहजता ल्याउन, जेष्ठ नागरिक बीच अनुभव आदान प्रदान एवं पारिवारिक सचेतना कार्यक्रम, वडा तथा नगर स्तरमा जेष्ठ नागरिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरुलाई प्रति महिना प्रदान गर्दै आइरहेको भत्ता लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- निजी क्षेत्रबाट संचालित स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक एवम् औषधि पसलहरुको निरन्तर अनुगमन गरिनेछ ।
- नगरबासीको स्वास्थ्यमा पहुँच पुर्याउन स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।
- यस नगरपालिकाबाट संचालन हुने एम्बुलेन्स सेवामा यस नगरपालिकाका दलित, जेष्ठ नागरिक, अपांग, एकल महिलालाई ५० प्रतिशत छुटमा सेवा दिइनेछ ।
- "कर्णधारसँग नगर" कार्यक्रम अन्तर्गत गर्भ रहे देखि प्रशुति पूर्व नियमित चार पटक गर्भवती परीक्षण गराउने र तालिम प्राप्त स्वास्थ्य कार्यकर्ताबाट प्रशुति गराउने सुत्केरी महिलाको घरमा प्रथा परम्परा अनुसार सुत्केरी समयमै वडाध्यक्षको नेतृत्वमा स्वास्थ्यको कर्मचारी, वडा सचिव सहितको टिमले नबजात शिशु स्याहार सामाग्री, सुत्केरी महिलालाई पोषणयुक्त खानेकुरा, स्वास्थ्य परिक्षण जाँच गर्नुका साथै नवजात शिशुको जन्मदर्ता समेत उपलब्ध गराईनेछ ।
- नगरमा खोपबाट बन्चित भएका बालबालिकाहरुको खोजि गरि खोप लगाई यसै आर्थिक वर्षमा पूर्ण खोप नगर घोषणा गरिनेछ ।

३. खानेपानी तथा सरसफाई

- सम्बन्धित निकायहरुसँगको सहकार्यमा नगरपालिका क्षेत्रका अधिकतम नगरबासीको स्वच्छ खानेपानी सम्मको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने प्रयास गरिनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्र भित्र पोखरीहरुको जिर्णद्वार गरी जलाशय श्रोत संरक्षण सम्बन्धी कार्यलाई जोड दिइनेछ ।
- विभिन्न निकायहरु सँगको सहकार्यमा नगरपालिका भित्रका मूख्य एवं सार्वजनिक स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण तथा संचालन गर्ने जोड दिइनेछ ।
- नगरपालिकाले गर्नु पर्ने सरसफाई सम्बन्धी कार्य सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- प्रदूषण गर्नेले शुल्क तिर्ने (Polluter pays principle) भन्ने अवधारणा अनुरुप फोहोरमैला सङ्कलन हुने वडाका नागरिकलाई जवाफदेही बनाउन फोहोरमैला सङ्कलन वापत शुल्क लगाईनेछ ।

तिरेन्द्र मानी
नगर प्रमुख

४. संस्कृति, पर्यटन, खेलकुद तथा सामाजिक समावेशिता

- लक्षित समुहको कार्यक्रम अन्तर्गत महिला विरुद्धको लैगिंग तथा घेरेलु हिंसा, महिला हकहित संरक्षण तथा सीप विकास कार्यक्रम मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम, गृहिणी महिलाको लागि वातावरण मैत्री सचेतना कार्यक्रम जस्ता विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- राज्यको तर्फबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधा सम्मको पहुँचबाट बच्चित आदिवासी, जनजाती, दलित, मधेशी मुश्लिम, पिछडा वर्ग, यौनिक र सीमान्तकृत, अल्पसंख्यक समुदाय लगायत लाई समाजिक समावेशीकरणको अवधारणा अनुसार सचेतीकरण तथा क्षमता विकासको अवसर प्रदान गरी विकासको मुल प्रवाहमा ल्याउने कार्यक्रमहरु सञ्चलान गरिनेछ ।
- नागरिक सचेतना केन्द्र, साविकको बडा नागरिक मञ्च लगायत समुदायमा आधारित संघ सस्थाहरुको क्षमता विकास गर्ने तर्फ विशेष कार्यक्रमहरु ल्याइने छ ।
- महिलाहरुको लागि विभिन्न प्रकारका आयमूलक, सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरी तिनीहरुको आर्थिक स्तरका साथै दक्षता अभिबृद्धि गर्ने तर्फ विशेष ध्यान दिनेछ ।
- लिंगको आधारमा हुने कुनै पनि प्रकारको हिंसा र विभेद अन्त्य गर्दै सबै क्षेत्रको विकासमा महिलाहरुको समान सहभागिता गराई अन्य निकायहरु सँगको समन्वयमा महिला सशक्तीकरणका लागि अधिकतम प्रयास गरिनेछ ।
- साहित्य, भाषा, कला, संस्कृति संरक्षण एवं प्रबढ्द्धन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- स्वरोजगार र आय आर्जनको अवसर सिर्जना गर्न स्थानीय श्रोत साधनमा आधारित घेरेलु तथा साना उधोग प्रबढ्द्धन गर्ने सम्बन्धीत निकाय संघ संस्थासंग समन्वयन गरी कार्यक्रम सञ्चलान गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका भित्रका पोखरी, धार्मिक पुरातात्त्विक तथा ऐतिहासिक सम्पदाहरु लगायतका उत्कृष्ट पर्यटकीय गन्तव्यको खोजी तथा लागत संकलन गरी संरक्षण र सम्बर्द्धनमा जोड दिईनेछ ।
- समय समयमा विभिन्न प्रकारका खेलकुद प्रतियोगिताहरु आयोजना गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- यस नगरपालिकाका बडा कार्यालयको सिफारिसमा जेष्ठ नागरिकलाई स्याहार सुसार गर्ने एक बडाबाट कम्तिमा एक जना सन्ततिलाई श्रावण कुमार पुरस्कार द्वारा नगरले सम्मान गर्ने छ ।

(ग) पूर्वाधार विकास

१. सडक, यातायात र भवन

- विकास व्यवस्थापनमा जनसहभागिता भन्ने सिद्धान्तलाई मनन गरी भौतिक पुर्वाधार सम्बन्धी हेरेक योजनाहरुमा न्युनतम १० प्रतिशत जनसहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

परिवर्त्तन
नगर प्रमुख

- नगरभित्र निर्माण हुने सार्वजनिक तथा निजि भवनहरू निर्माणको लागि भवन निर्माण सम्बन्धि कार्यविधि र मापदण्ड बनाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- गुणस्तरीय निर्माण सुनिश्चित गर्न निर्माण कार्यको गुणस्तर परीक्षणलाई अनिवार्य गर्दै लगिनुका साथै अनुगमन र निरीक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ । साथै गुणस्तर परीक्षण गर्न भौतिक पूर्वाधार ल्याबको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- आगामी दुई वर्ष भित्र नगरपालिकाको बडा कार्यालयहरूको भवन निर्माण गरी सेवामा सरल र सहज पहुँच स्थापित गरिनेछ ।
- नगरभित्रका सम्पूर्ण सडकहरूलाई बाहै महिना संचालन योग्य बनाउन नियमित सडक मर्मत सम्भार गर्ने नीति लिईनेछ ।
- नगरपालिका श्रोतले सम्भव नभएको योजनाहरूको आयोजना बैंक तयार गर्ने र उक्त योजनाहरूको समयमै विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरि सम्बन्धित निकायमा पेश गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- आर्थिक वर्षको अन्त्यमा आएर आयोजना स्वीकृती गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रथाको अन्त्य गरिनेछ । आगामी आ.व. माघ मसान्तभित्र स्वीकृत आयोजनाहरूको सम्झौता गरी सक्ने र बैसाख महिना भित्रमा अन्तिम फरफारक लिई सक्नु पर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- नगर भित्र गठन हुने उपभोक्ता समितिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

२. सूचना, संचार तथा शान्ति सुरक्षा

- आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने नगरपालिकाका १४ वटै बडाहरूमा रहेको विधालयहरूमा इन्टरनेट सेवा पुर्याउने नीति लिईनेछ ।
- नगरपालिकाबाट प्रवाह गरिने सेवालाई चुस्त दुरुस्त पारदर्शी तथा प्रविधि मैत्री बनाउन आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिईनेछ ।
- १०० वाट सम्मको एफ.एम, सामुदायिक रेडियो लगायत स्थानीय संचार माध्यमहरू स्थानीय तहबाटै दर्ता गरिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विधुत नपुगेका ठाँउहरूमा क्रमशः विधुत विस्तार गरिनेछ ।
- नगर प्रहरीको दक्षता क्षमता र संगठनमा अभिवृद्धि गर्दै विपद व्यवस्थापन तथा शान्ति सुरक्षा गर्ने कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।

(४) वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

- समृद्धिको लागि वन परियोजना मार्फत दुवैतिर वृक्षारोपण गर्ने कार्य प्रारम्भ गरी हरियाली प्रबढ्दन गरिनेछ ।
- उच्च जोखिममा रहेको कोशी नदीको वहाव र महुली खोला लगायतका विभिन्न खोलाहरूबाट वर्षेणी आउने बाढीबाट हुन सक्ने क्षतिबाट बच्न विभिन्न किसिमका सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- भविष्यमा विपद न्यूनीकरणका लागि पूर्व सूचना प्रणाली सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

अमरी
विटेन्ड्र लाल
नगर प्रमुख

- नगरभित्रका विपद जोखिम क्षेत्रको नक्साकन तथा वस्तीहरूको पहिचान गरी स्थानान्तरणको लागि आवश्यक प्रकृयाको थालनी गरिने छ ।
- नापी र मालपोत कार्यालयहरूको सहकार्यमा नगरपालिका भित्रका सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाहरूको विवरण तयार गरी सार्वजनिक जग्गा छुट्ट्याई वृक्षारोपण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(ड) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

- स्थानीय सरकार जनताको घरदैलोमा सरकार भएको निर्वाचित जनप्रतिनिधिले पदभार ग्रहण गरी सबै वडामा वडा कार्यालय स्थापना गर्ने प्रतिवद्धता अनुसार नगरपालिकाको १४ वटा वडाहरु मध्ये ८ वटा वडाहरूमा वडा कार्यालयको आफै भवन रहेको र वाँकी वडाहरूको पनि वडा कार्यालयको भवन निर्माण गर्ने कार्यलाई आगाडी बढाइनेछ ।
- नगरपालिका अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरू र वडा सचिवहरूलाई प्रचलित ऐन, कानून बमोजिमको परिधि भित्र रही बढी भन्दा बढी अधिकार सम्पन्न बनाउँदै जनतालाई अझ बढी सरल र सहज तरिकाबाट निकटतम विन्दुबाट बढी भन्दा बढी सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने प्रयास गरिनेछ ।
- जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकास र अनुभव प्रदानको लागि अन्तर नगरपालिका भ्रमण गरी शहरी सुशासन तथा विकासका लागि आवश्यक ज्ञान र सीपको विकास गरिनेछ ।
- नगरपालिकामा रहेका कर्मचारीहरूलाई आवश्यक तालिम प्रशिक्षणको माध्यमबाट मानव संशाधन विकास एंव क्षमता अभिवृद्धि गरी नागरिक प्रति सेवामुखी एंव जवाफदेही बनाउँदै लगिनेछ ।
- स्थानीय तहलाई प्राप्त न्यायिक अधिकारलाई संस्थागत गर्न आवश्यक विज्ञ सेवाको लागि सम्बद्ध पक्षहरूसँग समन्वय गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गरी नगरपालिकाबाट ठेक्का पट्टाको माध्यमबाट हुने कार्यहरूमा क्रमश विद्युतीय प्रणाली लागु गर्दै लगिनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने योजना तथा कार्यक्रमहरूमा सो योजना, कार्यक्रम संचालन हुने स्थानमा योजना सम्बन्धि जानकारी दिने होर्डिङ्ग बोर्ड राख्नु पर्ने प्रावधानलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका भित्र पर्ने सम्पुर्ण संस्था, स्वास्थ्य चौकी र वडा कार्यालयको काम कारबाही लाई चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउनका लागि विद्युतीय हाजिरीका साथै सि.सि टिभी क्यामेरा जडान गरिनेछ ।
- सूचना व्यवस्थापनका लागि सूचना अधिकारीको कार्यलाई अझ व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइने छ ।
- यस आ. व. मा नगरपालिकाले कार्य सम्पादनका आधारमा उत्कृष्ट कर्मचारी छनौट गरी पुरस्कृत गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

कृष्ण जामी
विरेन्द्र जामी
नगर प्रमुख

(च) वित्तीय व्यवस्थापन

- राजस्व असुली कार्यलाई पारदर्शी सरल र सूचनामैत्री बनाउन नगरका १४ वटै बडामा कम्प्यूटर सफ्टवेयर मार्फत राजश्व संकलन गरिनेछ ।
- यस नगरपालिकामा दर्ता नभएका तर घेरेलु, आन्तरिक कार्यालय, वाणिज्य कार्यालयमा दर्ता भई व्यवसाय संचालन गरी आएका व्यवसायीहरूलाई दुई वर्षको कर लिई दर्ता प्रक्रियामा आउन सूचना जारी गरिनेछ ।
- सम्पति कर कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाईनेछ ।
- स्थानीय सरकारको मेरुदण्ड भनेकै नगरपालिकाको आन्तरिक आय भएकोले संवैधानिक रूपमा प्राप्त भएको राजस्व परिचालनको अधिकारलाई आत्मसात गर्दै आन्तरिक आयमा सुधार ल्याउन राजश्व सम्भाव्यताको विस्तृत अध्ययन गरिनेछ ।
- व्यवसाय कर स्थलगत रूपमा संकलन गरी बक्यौता असुली प्रक्रियालाई जोड दिईनेछ । राजस्व परिचालन क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई विशेष प्रोत्साहन कार्यक्रम ल्याउनेछ ।
- प्रचलित ऐन, कानुनको परिधी भित्र रही यस न.पा.मा रहेको राजश्व संकलनको सम्भावनाको वस्तुनिष्ठ आँकलनका लागि आगामी आ.व. भित्रै यस न.पा.को राजश्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी वा गराई सोही आधारमा आगामी आ.व. बाट राजश्व संकलनका लागि पहल एवं प्रयास गर्दै न.पा.को आन्तरिक आयलाई वस्तुपरक बनाउँदै लगिनेछ ।
- प्रचलित ऐन, कानुन बमोजिम न.पा.मा दर्ता भई संचालन हुनु पर्ने सबै प्रकारका व्यवसायलाई न.पा.मा अनिवार्य रूपमा दर्ता गर्न र गराउन लगाई सो को अभिलेख व्यवस्थित बनाउँदै लगिनेछ ।
- प्रचलित ऐन, कानुन बमोजिम न.पा. लाई कर तिर्नु भएतापनि करको दायरामा हाल सम्म नआएका वा आउन नसकेका आयश्रोतहरूको पहिचान गरी करको दायरामा ल्याइनेछ ।
- न.पा. को स्वामित्वमा रहेका तालतलैया र पोखरी तथा हाट बजारहरूको उपयुक्त व्यवस्थापन र विकास गरी आन्तरिक आम्दानीको एक प्रमुख श्रोतको रूपमा विकसित गर्दै लगिनेछ ।
- विगतका वर्षहरूको बेरुजु, पेश्कीहरूको एकीकृत लगत खडा गरी त्यसको असुल उपर गर्दै फछ्यौट गर्ने, गराउने तर्फ आवश्यक प्रयास गरिनेछ ।
- नगरपालिका क्षेत्रका करदाताहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने आर्थिक वर्षमा सबैभन्दा धेरै कर बुझाउने करदातालाई सम्मान गरिनेछ ।

५००११३
पिरेन्द्र गाउडी
नगर प्रमुख

आदरणीय सभापूर्वक ज्यूतथा नगरसभा सदस्यज्यूहरू

अब प्रस्तावित आय व्ययको विवरण बारेमा प्रस्तुत गर्दछु ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ का लागि कुल रकम रु ६१ करोड १५ लाख ५९ हजारको अनुमानित आय र व्ययको बजेट विवरण पेश गरेको छु । जुन यस प्रकार छ:

आय तर्फ

१. संघीय सरकारबाट वित्तीय समानीकरण अन्तर्गत १३ करोड ४ लाख तथा नेपाल सरकारको सशर्त अनुदान २२ करोड ३६ लाख अनुदान प्राप्त भएको व्यहोरा यस सम्मानित सभालाई जानकारी गराउन चाहन्छु ।
२. सशर्त अनुदान स्वरूप प्राप्त २२ करोड ३६ लाख र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुमानित सशर्त अनुदान ८० लाखबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू तथा योजनाहरू संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाटै निक्षेपित भै आएको सन्दर्भमा उक्त कार्यक्रमहरू स्वत स्वीकृत रहेको व्यहोरा निवेदन गर्दछु ।
३. आन्तरिक आय श्रोत तर्फ रु १ करोड ६० लाख आम्दानी हुने अनुमान गरेको छु भने प्रदेश सरकारबाट वित्तीय समानीकरण तर्फ रु ९७ लाख ६२ हजार प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु ।
४. सङ्घीय राजश्व बाँडफाँडबाट रु ११ करोड ७९ लाख ४७ हजार प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु भने प्रदेश राजश्व बाँडफाँड अनुदान मार्फत रु ४९ लाख ५० हजार र गत वर्षको मौज्डात रकम रु ५ करोड ३५ लाख रूपैया प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु ।
५. संघीय सरकारबाट सम्पुरक र विशेष अनुदान क्रमशः रु १ करोड ५० लाख र रु २ करोड ८० लाख प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु भने प्रदेश सरकारबाट सम्पुरक र विशेष अनुदान क्रमशः रु २० लाख र रु ३० लाख प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु ।
६. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत रु २० करोड र गरिब सँग विशेष्वर कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त हुने र संघीय सरकार निक्षेपित भै आएको सन्दर्भमा उक्त कार्यक्रमहरू स्वत स्वीकृत रहेको व्यहोरा निवेदन गर्दछु ।

व्यय तर्फ

१. कुल बजेट रु ६१ करोड १५ लाख ५९ हजार मध्ये चालु खर्च तर्फ रु ४० करोड ८७ लाख ९ हजार रूपैया र पुँजीगत तर्फ २० करोड २८ लाख ५० हजार रूपैया विनियोजन गरेको छु ।
२. विषयगत शाखा शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामा रु. १ करोड ७५ लाख, पशुपंक्षी विकास शाखामा रकम रु. ४० लाख, स्वास्थ्य शाखामा रकम रु. १ करोड, कृषि विकास शाखामा रकम रु. ९० लाख, महिला बालबालिका तथा समाज कल्याणमा रकम रु. १३ लाख, आयुर्वेद उपशाखामा रकम रु. २० लाख र उद्यम विकास इकाईमा रकम रु. १७ लाख गरी विषयगत शाखा तर्फ जम्मा रकम रु. ४ करोड ५५ लाख र वडागत सिलिङ्गको रूपमा कुल बजेट रकम रु. ६ करोड ७० लाख बजेट विनियोजन गरेको छु । उपरोक्त लगायतका खर्चहरूको विस्तृत विवरण अनुसुचीहरूमा पेश गरेको छु ।
३. नगरस्तरीय योजना संचालन गर्ने रु. ४ करोड ५२ लाख ५० हजार रूपैया विनियोजन गरेको छु । यस सम्बन्धि खर्चहरूको विस्तृत विवरण अनुसुचीहरूमा पेश गरेको छु ।
४. संघ तथा प्रदेशबाट नगरपालिकालाई प्राप्त हुने विविध विकास तथा अन्य अनुदानको कार्यन्वयनको लागि आवश्यक पर्ने म्याचिंग फण्डका लागि रु. ४ करोड विनियोजन गरेको छु ।

[Signature]
तिरेन्द्र गाउडी
नगर प्रमुख

आदरणीय सभाध्यक्ष ज्यू तथा नगरसभा सदस्यज्यूहरु,

योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा का साथै त्यसको सफल कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ । योजनाको कार्यान्वयन गर्दा त्यसको गुणस्तर कायम गर्ने तथा समयमा नै सम्पन्न गर्नु चुनौतिको विषय रहेको छ । यस तर्फ आगामी दिनहरूमा नगरसभा सदस्यज्युहरूबाट सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ । विकासका कार्यक्रम के कति सम्पन्न भयो भन्दा पनि त्यसबाट नागरिकको जिवनमा हामीले के कति परिवर्तन ल्यायौ त्यो नै महत्वपूर्ण विषय हो । यस तर्फ पनि सबै सदस्यज्यूहरूले मनन गर्नु हुनेछ र भावी दिनमा समृद्ध र सु-संस्कृत नगर बनाउन सबै राजनैतिक दल, नागरिक समाज, निजि क्षेत्र, पेशागत संस्थाका महानुभावहरु, शिक्षक, पत्रकार लगायत सबै नगरबासीमा हार्दिक अपिल गर्दछु ।

अन्तमा, यस नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा योजना निर्माणमा महत्वपूर्ण मार्गदर्शन, सल्लाह तथा सुझाव प्रदान गरि सहयोग गर्नु हुने नगरसभा सदस्यज्यूहरु, राजनैतिक दलका पदाधिकारीहरु, कर्मचारी साथीहरु, सञ्चारकर्मी साथीहरु, विभिन्न पेशा, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व गर्नु हुने महिला तथा सज्जन बृन्दलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै आगामी दिनमा यस नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा योजना कार्यन्वयनमा यहाँहरुको सहयोगको अपेक्षा गरेको छु ।

धन्यवाद !

तिरेन्द्र गाहारी
कार प्रसुख

